

Система підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я України та аналіз результатів акредитаційних експертиз структурованих освітньо-наукових програм

The System of Training Doctors of Philosophy in the Field of Health Care of Ukraine and Analysis of the Results of Accreditation Examinations of Structured Educational and Scientific Programs

Федір Гладких^{1,2,3}
Fedir Hladkykh

¹ *Vasyl' Stus Donetsk National University*
21 600-richchia Street, Vinnytsia, 21000, Ukraine

² *Grigoriev Institute for Medical Radiology the National Academy of Medical Sciences of Ukraine*
82 Pushkinska Street, Kharkiv, 61024, Ukraine

³ *Institute for Problems of Cryobiology and Cryomedicine of the National Academy of Sciences of Ukraine*
23 Pereyaslavska Street, Kharkiv, 61015, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.77-13](https://doi.org/10.22178/pos.77-13)

JEL Classification: K49

Received 28.11.2021
Accepted 20.12.2021
Published online 31.12.2021

Corresponding Author:
fedir.hladkykh@gmail.com

© 2021 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У вересні 2016 р. українські заклади вищої освіти та наукові установи розпочали підготовку докторів філософії за структурованими освітньо-науковими програмами, які прийшли на зміну системі підготовки кандидатів наук. Відповідна реформа аспірантури та системи захисту дисертаційних досліджень є елементом інтеграції України у європейський освітній, науковий і дослідницький простір та передбачена новою редакцією Закону України «Про вищу освіту», прийнятому у 2014 р.

Згідно із Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, одержання першого наукового ступеня є одночасно третім, заключним циклом вищої освіти (перший цикл – бакалаврат, другий – магістратура).

За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти станом на грудень 2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти в галузі знань «22 Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 53 установи різного підпорядкування і форм власності. Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульована у закладах, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України. Лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Національній академії медичних наук України, Національній академії наук України та 2 заклади вищої освіти приватної форми власності.

Аналіз результатів акредитаційних експертиз освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» показав, що 35,1 % ліцензованих місць для підготовки здобувачів в галузі знань «22 Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми.

Ключові слова: вища освіта; охорона здоров'я; доктор філософії.

Abstract. In September 2016, Ukrainian higher education and research institutions began training doctors of philosophy in structured educational and scientific programs, which replaced the system of training candidates of sciences. Relevant reform of postgraduate studies and the design of defence of dissertation research is an element of Ukraine's integration into the European educational, scientific and research space

and is provided by the new version of the Law of Ukraine «On Higher Education», adopted in 2014.

According to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area, obtaining the first degree is at the same time the third, final cycle of higher education (the first cycle is a bachelor's degree, the second is a master's degree).

According to the Unified State Electronic Database on Education as of December 2021 in Ukraine, the total licensed training of third-level higher education in the field of knowledge «22 - Health» is 2158 places, and activity is conducted by 53 institutions of different subordination and forms of ownership. The largest share of the total licensed training of doctors of philosophy in the field of «22 Health» is accumulated in institutions under the Ministry of Health of Ukraine. Only a quarter of the total licensed volume falls on institutions under the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine, and two higher education institutions of private ownership.

Analysis of the results of accreditation examinations of educational and scientific programs for the preparation of doctors of philosophy in the field of «22 Health» showed that 35.1 % of licensed places for training in the field of knowledge «22 Health» are non-accredited programs.

Keywords: Higher Education; Health; Doctors of Philosophy.

ВСТУП

Особлива увага органів державної влади до розвитку системи вищої освіти (ВО) ґрунтується на провідному соціальному значенні цієї галузі та продиктована її масштабами, адже вітчизняна освітянська галузь об'єднує у собі діяльність приблизно 9 млн. осіб – майже кожен п'ятий українець тим чи іншим чином пов'язаний з функціонуванням вітчизняної системи ВО. З іншого боку, значущість системи ВО обумовлена її потенціалами для подальшого розвитку як безпосередньо для окремої людини, так і для суспільства в цілому [1].

В умовах розбудови «суспільства знань» в усьому світі суттєво підвищився соціальний запит на підготовку фахівців високоінтелектуальної праці, що призвело до масовості ВО, у т. ч. її докторського рівня. У Європейському просторі ВО наразі велика увага приділяється вдосконаленню підготовки докторів філософії (PhD), що пов'язано з політикою Європейського Союзу, яка спрямована на побудову сильної економіки, і тому акцентує свою увагу на забезпеченні якості підготовки PhD, які виступають ключовими гравцями у сфері виробництва знань, їх поширення й застосування [2].

Загальна кількість аспірантів в Україні останніми роками зменшується. За даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2020 року в Україні навчалось

25 245 аспірантів (без урахування аспірантів із зарубіжних країн), у т.ч. 23 023 аспіранти у закладах ВО та 2211 (9,6 %) – у наукових установах [3].

За рахунок державного бюджету навчалось 15 902 аспіранти (63,0 %). На денній формі навчалось 15 447 аспірантів (61,2 %) [3].

Майже третина (33,2 %) аспірантів навчалось у закладах м. Києва. Також регіонам-«лідерами» за кількістю аспірантів виступили Харківська (13,8 %), Львівська (7,5 %), Одеська (6,9 %) та Дніпропетровська (5,7 %) області. Загалом, аспірантуру мали 417 закладів, у т.ч. 226 закладів ВО та 191 наукова установа [3].

Трансформація у 2016 р. підготовки кандидатів наук у підготовку PhD продиктована прагненнями України узгодити свої освітні та наукові програми з стандартами країн ЄС. Згідно із Рамкою кваліфікацій Європейського простору ВО, одержання першого наукового ступеня є одночасно третім, заключним циклом ВО (перший цикл – бакалаврат, другий – магістратура) [4, 5, 6].

Європейська асоціація університетів відзначає, що існує дві різні моделі побудови докторських PhD програм [5]:

1. Програма індивідуального навчання, яка ґрунтується на неформальній або формальній співпраці наукового керівника і здобувача

наукового ступеня – модель «учнівства», яка не має етапу структурованого навчання.

2. Структурована освітньо-наукова програма (ОНП), організована у дослідницьких групах або докторських/дослідницьких школах, яка передбачає два етапи: етап навчання (обов'язкові та вибіркові дисципліни або модулі) та дослідницький етап [4].

Проблема якості освіти, в тому числі й якості підготовки висококваліфікованих кадрів є загальнодержавною, регіональною і локальною для кожного закладу вищої освіти (ЗВО). Тому дослідження якості підготовки майбутніх фахівців, тобто моніторингові дослідження якості знань, рівня сформованості професійних умінь і навичок, професійної культури є надзвичайно актуальними і своєчасними [7].

Проблематика підготовка кадрів для системи охорони здоров'я (ОЗ) охоплює декілька взаємопов'язаних площин: реформування системи ОЗ, реформування системи освіти, зміна принципів надання медико-санітарної допомоги, впровадження страхової медицини тощо. Вказані аспекти зумовлюють необхідність багатовекторного підходу до удосконалення існуючої системи підготовки кадрів, які повинні відповідати вимогам національної системи ОЗ та сучасним світовим стандартам. Водночас підготовки професійних, компетентних фахівців якісно нового рівня неможлива без зміни підходів до організаційно-правового регулювання системи ОЗ [7].

За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) станом на 01.12.2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітнього рівня ВО в галузі знань «22 Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 53 установи різного підпорядкування і форм власності. Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульована у ЗВО, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я (МОЗ) України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки (МОН) України, Національній академії медичних наук (НАМН) України, Національній академії наук (НАН) України та 2 ЗВО приватної форми власності (рисунок 1).

Рисунок 1 – Міжвідомчий розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Мета дослідження – аналіз організаційно-інституційних засад забезпечення якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я.

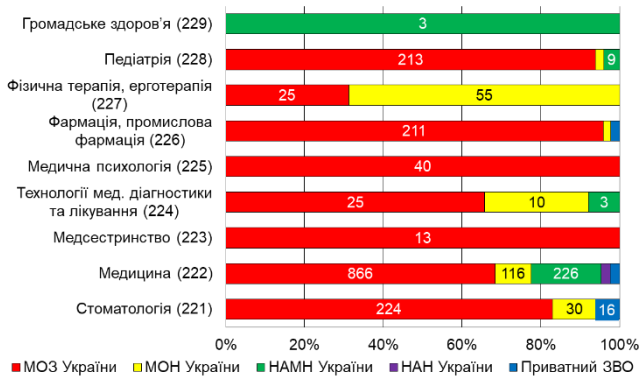
МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційну базу дослідження сформовано за даними ЄДЕБО, як автоматизованої системи збирання, оброблення, зберігання та захисту інформації щодо здобувачів освіти, суб'єктів освітньої діяльності, що формується (створюється) та використовується для забезпечення потреб фізичних та юридичних осіб [9].

ЄДЕБО є інтегрованою інформаційно-телекомунікаційною системою, технічні засоби якої перебувають в межах території України, яка складається з комплексу автоматизованих робочих місць, об'єднаних в єдину інформаційну систему захищеними каналами зв'язку з використанням технології віддаленого доступу, має підключення до мереж зв'язку загального користування з розмежуванням прав доступу, забезпечує захист від порушень цілісності інформації, забезпечує різні види доступності (блокування) відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом, вимогу щодо захисту якої встановлено законами.

В дослідження було включено відомості в ЄДЕБО про ліцензовані обсяги підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня ВО та наявність акредитації ОНП станом на грудень 2021 р.

Для всебічної характеристики стану державного регулювання розподілу ліцензованих обсягів підготовки PhD здобувачів в галузі «22 Охорона здоров'я» ЗВО згруповано за формою власності (Державні установи/ЗВО та приватні ЗВО) та відомчим підпорядкуваннями – МОЗ України, МОН України, НАМН України, НАН України (рисунку 2).

Рисунку 2 – Міжвідомчий розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Проведено оцінку ліцензованих обсягів підготовки здобувачів третього рівня ВО за кожною спеціальністю галузі знань «22 Охорона здоров'я» [10]:

- 221 – Стоматологія;
- 222 Медицина;
- 223 – Медсестринство;
- 224 – Технології медичної діагностики та лікування;
- 225 – Медична психологія;
- 226 – Фармація, промислова фармація;
- 227 – Фізична терапія, ерготерапія;
- 228 – Педіатрія;
- 229 – Громадське здоров'я.

Для оцінки якості ВО III рівня за даними ЄДЕБО та відкритими даними НАЗЯВО проведено вивчення результатів проходження акредитаційної експертизи ОНП закладів, які провадять підготовку здобувачів третього рівня ВО в галузі знань «22 Охорона здоров'я» станом на грудень 2021 р.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Доктор філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» – це освітній та водночас перший науковий ступінь, що здобувається на тре-

тому (освітньо-науковому) рівні ВО на основі ступеня магістра медицини, стоматології, фармації, медсестринства та ін. [11].

Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульована у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані МОН України, НАМН України, НАН України та 2 ЗВО приватної форми власності.

Серед вищезгаданих 53 установ тільки ЗВО, підпорядковані МОЗ України та ЗВО, підпорядковані МОН України та ЗВО приватної форми власності провадять освітню діяльність на II та III освітніх рівнях одночасно. Установи, підпорядковані НАМН України та інститути НАН України провадять виключно підготовку докторів філософії.

Варто зазначити, що саме МОЗ України є головним органом, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ОЗ.

У безпосередньому підпорядкуванні **МОЗ України** знаходяться 21 ЗВО III–IV рівня акредитації [12]:

1. Буковинський державний медичний університет
2. Вищий навчальний комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівська медична академія ім. Андрея Крупинського»
3. Державний заклад «Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України»
4. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
5. Державний заклад «Луганський державний медичний університет»
6. Дніпровський державний медичний університет
7. Донецький національний медичний університет
8. Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради
9. Запорізький державний медичний університет
10. Івано-Франківський національний медичний університет
11. Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
12. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

13. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
14. Національний університет охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика
15. Національний фармацевтичний університет
16. Одеський національний медичний університет
17. Полтавський державний медичний університет
18. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
19. Харківська медична академія післядипломної освіти
20. Харківський національний медичний університет
21. Черкаська медична академія

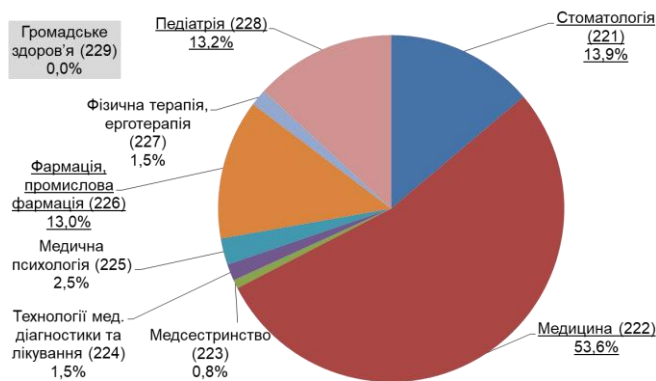

Рисунок 4 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих МОЗ України

Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку докторів філософії в галузі ОЗ ліцензовано у 17 установах – 10 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти (рисунок 3).

Рисунок 3 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,6 % усього ліцензованого обсягу (рисунок 4): 222 – Медицина; 221 – Стоматологія; 228 – Педіатрія; 226 – Фармація, промислова фармація.

Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (44,4 %) підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у трьох установах (рисунок 5): Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця; Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова; Національному університету охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика.

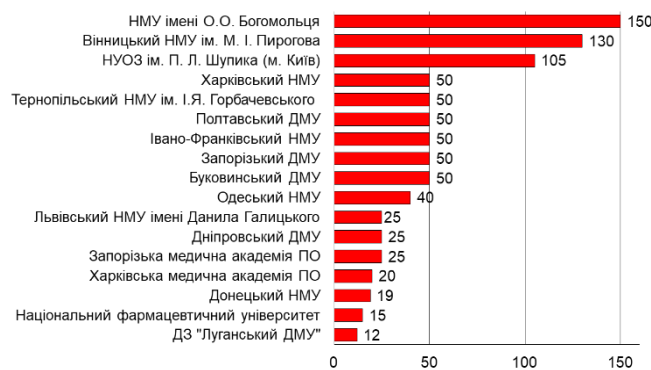

Рисунок 5 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «222 Медицина» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

45,7 % ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «221 Стоматологія» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, зосереджено у Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця та Полтавський державний медичний університет (раніше – Українська

медико-стоматологічна академія м. Полтава), відповідно по 50 місць в кожному.

Медіана ліцензованої кількості здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю «221 – Стоматологія» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, становить $Me [LQ; UQ] = 12 [5; 19]$ осіб. До нижнього (першого) квартилю за кількістю ліцензованих місць PhD-здобувачів за вказаною спеціальністю серед підпорядкованих МОЗ України установ належать 5 ЗВО – Буковинський, Дніпровський та Запорізький державні медичні університети, а також Донецький національний медичний університет та Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького (рисунок 6).

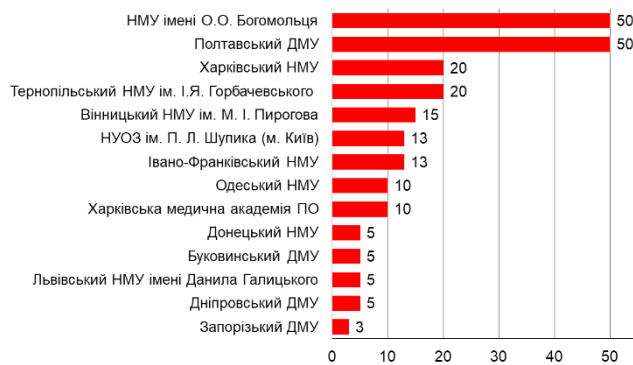

Рисунок 6 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «221 Стоматологія» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Аналіз ліцензованих обсягів підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «228 Педіатрія» показав, що серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, більше половини (56,3 %) зосереджено у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова та Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця (рисунок 7), а медіанні показники становлять $Me [LQ; UQ] = 5 [10; 15]$ осіб. Так у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова ліцензований обсяг підготовки докторів філософії по вказаній спеціальності у 12 разів перевищує значення медіани зазначеного показника серед усіх ЗВО, підпорядкованих МОЗ України.

Найменші обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «228 Педіатрія» ліцензовано у Харківській і Запорізькій медичних

академіях післядипломної освіти, а також у Харківському і Львівському національних медичних університетах.

Рисунок 7 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «228 Педіатрія» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Ліцензований обсяг підготовки докторів філософії за спеціальністю «228 Педіатрія» у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова (60 осіб) найскоріше ґрунтується на наявному кадровому потенціалі за вказаною спеціальністю – безпосереднє наукове керівництво здобувачами здійснюють фахівці за вказаною спеціальністю – д-р мед. наук, проф. Яблонь О. С.; д-р мед. наук, проф. Дудник В. М.; д-р мед. наук, проф. Токарчук Н. І.; д-р мед. наук, проф. Процюк Т. Л.; д-р мед. наук, проф. Булат Л. М.; д-р мед. наук, доц. Кулешов О. В.; д-р мед. наук, проф. Незгода І. І.; д-р мед. наук, проф. Погорілий В. В.; д-р мед. наук, проф. Коноплицький В. С., д-р мед. наук, проф. Фомін О. О. та ін. Науковими базами для підготовки PhD-здобувачів слугують 2 кафедри педіатрії, кафедра пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми, кафедра дитячих інфекційних хвороб, кафедра дитячої хірургії та ін. Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова.

Вивчення ліцензованих обсягів підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «226 Фармація промислова фармація» показав, що майже половина (47,4 %) місць зосереджено у єдиному профільному зі спеціальності ЗВО України – Національному фармацевтичному університеті (м. Харків) (рисунок 8).

Рисунок 8 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «226 Фармація, промислова фармація» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Крім того, підготовка кадрів (другого та третього рівнів ВО) для сфери охорони здоров'я здійснюється у 37 державних ЗВО, які підпорядковані **Міністерству освіти і науки (МОН) України**:

1. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Вінницький соціально-економічний інститут
2. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
3. Волинський національний університет імені Лесі Українки
4. Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
5. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
6. Державний вищий навчальний заклад «Український державний хіміко-технологічний університет»
7. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
8. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
9. Державний університет «Одеська політехніка»
10. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
11. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
12. Запорізький національний університет
13. Кам'янець-подільський національний університет імені Івана Огієнка
14. Київський національний університет імені Тараса Шевченка

15. Київський національний університет технологій та дизайну
16. Київський університет імені Бориса Грінченка
17. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
18. Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
19. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
20. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
21. Національний університет «Запорізька політехніка»
22. Національний університет «Острозька академія»
23. Національний університет водного господарства та природокористування
24. Національний університет фізичного виховання і спорту України
25. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
26. Одеський державний аграрний університет
27. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
28. Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
29. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
30. Сумський державний університет
31. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
32. Харківська державна академія фізичної культури
33. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
34. Херсонський державний університет
35. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
36. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
37. Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Серед ЗВО, підпорядкованих МОН, підготовку здобувачів ступені PhD провадять менше третин – 29,7 % (рисунок 9). Майже $\frac{3}{4}$ сумарного ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульовано у трьох ЗВО: Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський наці-

ональний університет» (30,4 %); Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (23,4 %); Сумський державний університет (18,7 %).

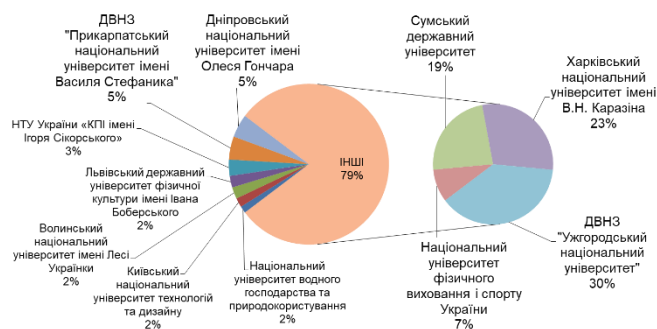

Рисунок 9 – Співвідношення ліцензованих обсягів підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» між ЗВО, підпорядкованих МОН України

Так, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» має найбільшу ліцензію на підготовку фахівців третього рівня ВО – ліцензований обсяг становить 65 осіб (рисунок 10).

Рисунок 10 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Серед установ, підпорядкованих МОН України, найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу припадає на 3 спеціальності (рисунок 11): «222 Медицина» (52,7 %), «227 Фізична терапія, ерготерапія» (25,0 %) та «221 Стоматологія» (13,6 %).

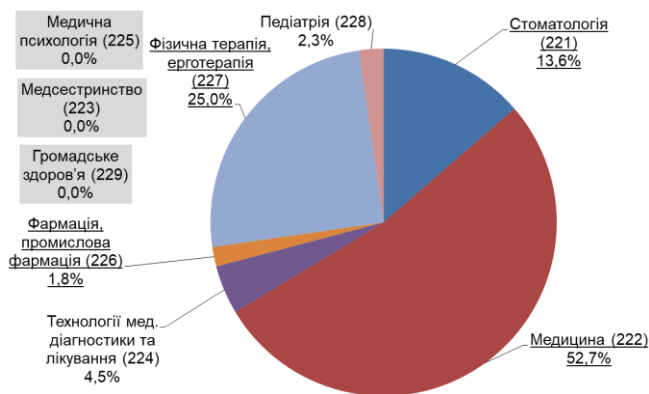

Рисунок 11 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих МОН України

Варто відзначити, що ліцензований обсяг підготовки спеціалістів за спеціальністю «227 Фізична терапія, ерготерапія» у закладах, підпорядкованих МОН України, у 16 разів перевищує питому вагу ліцензованого обсягу підготовки фахівців цієї спеціальності в ЗВО, підпорядкованих МОЗ України (1,6 %).

Найбільший обсяг підготовки PhD за спеціальністю «227 Фізична терапія, ерготерапія» ліцензовано у Національному університеті фізичного виховання і спорту України (рисунок 12).

Рисунок 12 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «227 Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Аналіз розподілу ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «22 Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОН України, показав, що підготовку PhD-

здобувачів ліцензовано у 4 установах (рисунок 13).

Рисунок 13 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «222 Медицина» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Привертає увагу, що жоден з ЗВО, підпорядкованих МОН України не ліцензував підготовку PhD в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями «225 – Медична психологія», «223 – Медсестринство» та «229 – Громадське здоров'я».

Також здобувачі II-III рівнів ВО медичних спеціальностей навчаються у 21 закладі *недержавної форми власності*:

1. «Класичний приватний університет»
2. Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «Крок»
3. Відокремлений СП закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Луцький інститут розвитку людини
4. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій
5. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Миколаївський інститут розвитку людини
6. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Хмельницький інститут соціальних технологій
7. Заклад вищої освіти «Український католицький університет» (м. Львів)

8. Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (м. Київ)

9. Міжнародний гуманітарний університет

10. Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»

11. Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»

12. Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»

13. Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародна академія екології та медицини»

14. Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

15. Приватний вищий навчальний заклад «Харківський міжнародний медичний університет»

16. Приватний заклад вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я»

17. Приватний заклад вищої освіти «Карпатський університет імені Августина Волошина»

18. Приватний заклад вищої освіти «Київський міжнародний університет»

19. Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

20. Товариство з обмеженою відповідальністю «Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини»

21. Товариство з обмеженою відповідальністю «Львівський медичний інститут».

Докторів філософії серед приватних ЗВО провадять тільки два ЗВО – Міжнародний гуманітарний університет та Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет».

Ліцензію на підготовку докторів філософії у ЗВО приватної форми власності отримано лише на третину з усіх спеціальностей галузі знань «22 Охорона здоров'я» (рис. 14): «222 Медицина (58,8 %), «221 Стоматологія» (31,4 %) та «226 Фармація, промислова фармація» (9,8 %).

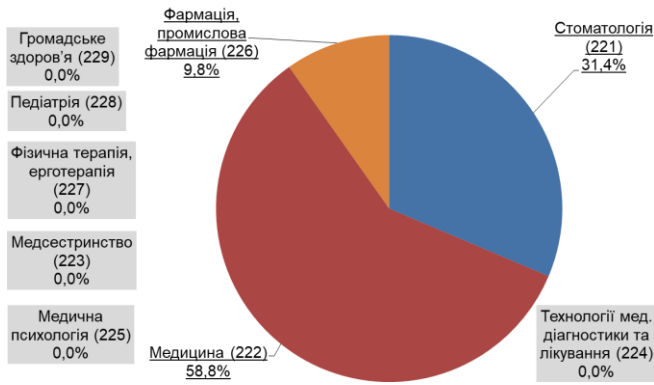

Рисунок 14 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ приватної форми власності

Підготовку здобувачів виключно третього (освітньо-наукового) рівня ВО також провадять у 21 науковій установі **Національної академії медичних наук (НАМН) України**, а саме:

1. Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»
2. Державна установа «Інститут дерматології та венерології Національної академії медичних наук України»
3. Державна Установа «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України»
4. Державна установа «Інститут загальної та невідкладної хірургії імені В. Т. Зайцева Національної академії медичних наук України»
5. Державна установа «Інститут мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова національної академії медичних наук України»
6. Державна установа «Інститут неврології, психіатрії та наркології Національної академії медичних наук України»
7. Державна установа «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова Національної академії медичних наук України»
8. Державна установа «Інститут нефрології Національної академії медичних наук України»
9. Державна установа «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка Національної академії медичних наук України»

10. Державна установа «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України»

11. Державна установа «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова Національної академії медичних наук України»

12. Державна установа «Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка Національної академії медичних наук України»

13. Державна установа «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової Національної академії медичних наук України»

14. Державна установа «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського Національної академії медичних наук України»

15. Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»

16. Державна установа «Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України»

17. Державна Установа «Інститут фармакології та токсикології Національної академії медичних наук України»

18. Державна установа «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова Національної академії медичних наук України»

19. Державна установа «Національний інститут терапії імені Л. Т. Малої Національної академії медичних наук України»

20. Державна Установа «Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова» Національної академії медичних наук України

21. Державна установа «Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України».

Практично у всіх установах НАМН України підготовку PhD ліцензовано за спеціальністю «222 Медицина» (рисунок 15).

Серед усіх установ, підпорядкованих НАМН України найбільший обсяг підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» ліцензовано у Державній установі «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова Національної академії медичних наук України» – 60 місць, що становить 24,9 % від усієї кілько-

сті ліцензованого обсягу підготовки PhD в установах, підпорядкованих НАМН України.

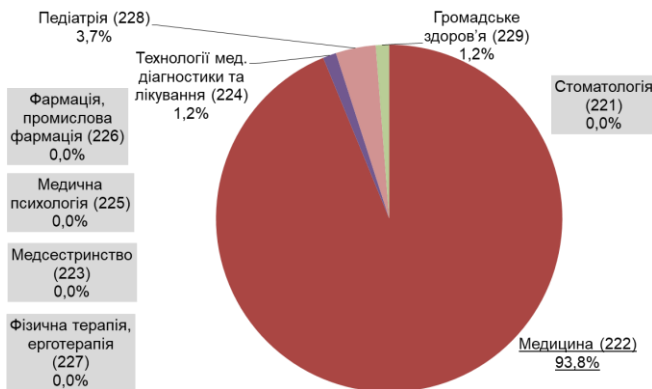

Рисунок 15 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих НАМН України

Слід відзначити, що загалом до складу НАМН України входять 36 наукових установ, з яких щодо 41,7 % (15 установ) у ЄДЕБО відомості відсутні, а саме:

1. Державна установа «Інститут гастроентерології Національної академії медичних наук України»
2. Державна установа «Інститут гематології та трансфузіології Національної академії медичних наук України»
3. Державна установа «Інститут генетичної та регенеративної медицини Національної академії медичних наук України»
4. Державна установа «Інститут геронтології ім. академіка Д. Ф. Чеботарьова Національної академії медичних наук України»
5. Державна установа «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського Національної академії медичних наук України»
6. Державна установа «Інститут медицини праці ім. Ю. І. Кундієва Національної академії медичних наук України»
7. Державна установа «Інститут медичної радіології та онкології ім. С. П. Григор'єва Національної академії медичних наук України»
8. Державна установа «Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В. К. Гусака Національної академії медичних наук України»
9. Державна установа «Інститут патології крові та трансфузійної медицини Національної академії медичних наук України»

10. Державна установа «Інститут спадкової патології Національної академії медичних наук України»

11. Державна установа «Інститут урології Національної академії медичних наук України»

12. Державна установа «Інститут ядерної медицини та променевої діагностики Національної академії медичних наук України»

13. Державна установа «Науково-практичний центр ендоваскулярної нейро-рентгенохірургії Національної академії медичних наук України»

14. Державна установа «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України»

15. Державна установа «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М. Д. Стражеска» Національної академії медичних наук України»

16. Докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» також готують у 3 установах Національної академії наук (НАН) України:

17. Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України

18. Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України

19. Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця Національної академії наук України.

Нормативно-правові аспекти державного регулювання якості освітніх послуг на третьому рівні вищої освіти

Найактуальніший на сьогоднішній день та вичерпний аналіз хронології прийняття нормативно-правових актів, які регламентують провадження освітньої діяльності на третьому рівні ВО проведено [13].

Відповідно до [6] затверджено Порядок підготовки здобувачів ВО ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Встановлено, що право на підготовку здобувачів ВО ступеня доктора філософії заклади ВО і наукові установи можуть мати за умови одержання ліцензії. Ліцензування освітньої діяльності закладів ВО (наукових установ) на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО здійснюється відповідно до [14].

Набір до аспірантури здобувачів ступеня доктора філософії відповідно до [6], а набір до аспірантури здобувачів наукового ступеня кандидата наук відповідно до [15] припинено. Ступінь доктора філософії запроваджено Законом України «Про вищу освіту» [16]. Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затверджений [17].

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 13, пункту 1 частини першої статті 18 Закону України «Про вищу освіту» [16] було затверджено Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [19]. У 2015 р. в Україні створили постійно діючий колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) [19]. Фінансування діяльності Національного агентства здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, коштів, отриманих як оплата робіт з акредитації та проведення ліцензійних експертиз, а також коштів, отриманих за надання інших послуг, пов'язаних із забезпеченням якості вищої освіти, у розмірах, що визначаються Національним агентством, грантів, наданих з метою підвищення якості вищої освіти в Україні, у тому числі тих, що надані для удосконалення системи оцінювання якості вищої освіти, інших джерел, не заборонених законодавством [19].

Сучасна акредитація освітніх програм третього рівня ВО базується на змістовному, а не формальному підході до визначення якості. Раніше значна увага приділялася виконанню формальних вимог, в той час як на сьогоднішній день метою акредитації ОНП підготовки доктора філософії є оцінка якості підготовки дослідника.

Аналіз результатів акредитаційних експертиз освітньо-наукових програм галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП показав, що на сьогоднішній день 35,1 % ліцензованих місць для підготовки здобувачів в галузі знань «22 Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми (рисунок 16).

Рисунок 16 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Найбільша доля ліцензованих місць за неакредитованими ОНП припадає на спеціальності «225 Медична психологія», «229 Громадське здоров'я», «224 Технології медичної діагностики та лікування» та «223 Медсестринство».

Серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України відмічено найбільшу долю ліцензованих місць підготовки докторів філософії за акредитованими ОНП (рисунок 17).

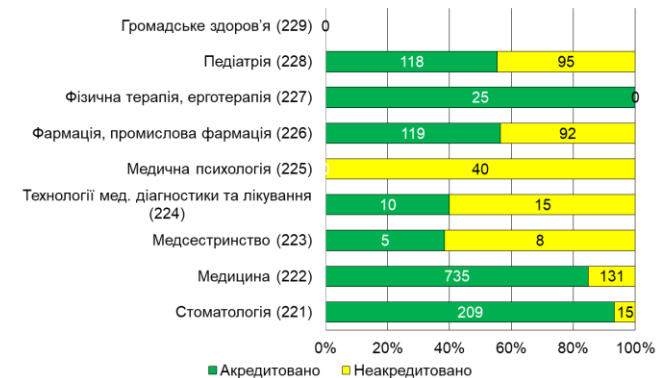

Рисунок 17 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих МОЗ України

Гіршою за успішністю проходження акредитації ОНП виглядає стан провадження освітньої діяльності на третьому рівні ВО у закладах, підпорядкованих МОН України (рисунок 18).

Так 100 % ліцензованого обсягу місць підготовки PhD-здобувачів припадає на неакредитовані ОНП за спеціальностями «228 Педіат-

рія», «226 Фармація, промислова фармація» та «224 Технології медичної діагностики та лікування».

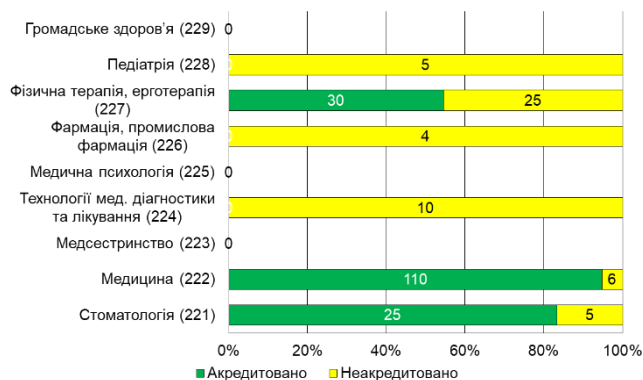

Рисунок 18 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих МОН України

Серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності привертає увагу відсутність жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» (рисунки 19, 20).

Рисунок 19 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих НАМН України

Варто зазначити, що найбільша питома вага серед ліцензованих місць за неакредитованими ОНП припадає на спеціальність «222 Медицина», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

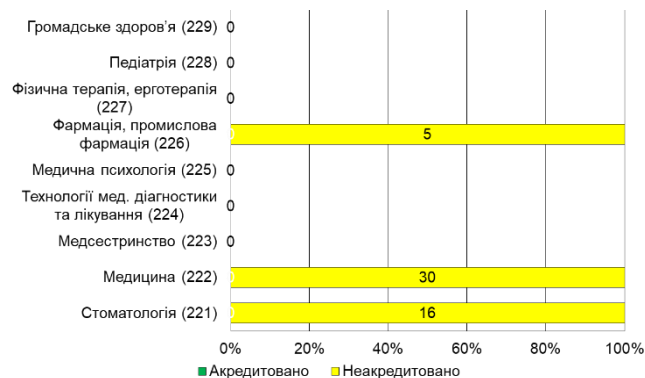

Рисунок 20 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах приватної форми власності

Крім того, привертає увагу, що підготовка PhD-здобувачів за спеціальністю «229 – Громадське здоров'я» на сьогоднішній день ліцензовано лише в одній установі – Державній установі «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України».

ВИСНОВКИ

1. Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку докторів філософії в галузі ОЗ ліцензовано у 17 установах – 10 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5 % усього ліцензованого обсягу: «222 Медицина», «221 Стоматологія», «228 Педіатрія», «226 Фармація, промислова фармація». Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (45,5 %) підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах: Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному університету охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика.

2. Розпочинаючи з 2016 р. в Україні введено ряд змін, зокрема, нова система підготовки докторів філософії через аспірантуру. У

2019 р. було розпочато реформування системи присудження наукових ступенів. У 2020–2021 рр. відбулися перші захисти наукових досліджень аспірантів на здобуття наукового ступеня

3. Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП в галузі знань «22 Охорона здоров'я» показав, що серед установ, підпорядкованих

НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності найбільша питома вага серед неакредитованих ліцензованих місць припадає на спеціальності «222 Медицини», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Moroz, S. (2017). Derzhavne upravlinnia yakosti vyshchoi osvity v konteksti norm mizhnarodnykh standartiv yakosti: pryntsyyp zaluchennia personalu [Public quality management of higher education in the context of international quality standards: the principle of staff involvement]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy*, 3, 86–98 (in Ukrainian)
[Мороз, С. (2017). Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип залучення персоналу. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 3, 86–98].
2. Meniailo, V. (2020). Kontseptualna model pidhotovky maibutnikh doktoriv filosofii do doslidnytskoinnovatsiinoi diialnosti. *Naukovi zapysky. Seriia: pedahohika*, 1, 129–36 (in Ukrainian)
[Меняйло, В. (2020). Концептуальна модель підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності. *Наукові записки. Серія: педагогіка*, 1, 129–36].
3. Kvit, S., & Yeremenko, K. (2021). *Richnyi zvit Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity* [Annual report of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education]. Kyiv: Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity (in Ukrainian)
[Квіт, С., & Єременко, К. (2021). *Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти*. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти].
4. Nikolaiev, Ye. (2016). *Yak stvoryty v Ukraini suchasnu systemu pidhotovky doktoriv filosofii (PhD)?* [How to create a modern system of PhD training in Ukraine] Kyiv: Yevropeiskiy informatsiino-doslidnytskyi tsentr (in Ukrainian)
[Ніколаєв, Є. (2016). *Як створити в Україні сучасну систему підготовки докторів філософії (PhD)?* Київ: Європейський інформаційно-дослідницький центр].
5. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii (Ukraine), 23.11.2011, No 1341. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
[Про затвердження Національної рамки кваліфікацій (Україна), 23.11.2011, № 1341. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>].
6. Pro zatverdzhennia poriadku pidhotovky zdozvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u vyshchych navchalnykh zakladakh (naukovykh ustanovakh) (Ukraine), 23.03.2016, No 261. Retrieved November 01, 2021, from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF> (in Ukrainian)
[Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (Україна), 23.03.2016, № 261. Актуально на 01.11.2021. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>].
7. Voroniuk, O. (2016). Pro spetsyfyku monitorynhu yakosti pidhotovky doktoriv filosofii [About the specifics of monitoring as a cost Pidnotovsky Doctor of Philosophy]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 1, 19–25 (in Ukrainian)
[Воронюк, О. (2016). Про специфіку моніторингу якості підготовки докторів філософії.

Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 1, 19–25].

8. Salata, I., & Horachuk, V. (2021). Training for the healthcare system: organizational and legal aspects. *Investytsiyi: Praktyka Ta Dosvid*, 5, 102. doi: [10.32702/2306-6814.2021.5.102](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.5.102)
9. Polozhennia pro Yedynu derzhavnu elektronnu bazu z pytan osvity (Ukraine), 08.06.2018, No 620. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text> (in Ukrainian)
[Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти (Україна), 08.06.2018, № 620. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text>].
10. Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka здобувачів вищої освіти (Ukraine), 29.04.2015, No 266. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Україна), 29.04.2015, № 266. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text)].
11. Volosovets, O. (2016). PhD prohramy v okhoroni zdorov'ia [PhD programs in health care]. *Medychna osvita*, 2, 36–39. doi: [10.11603/me.v0i2.6211](https://doi.org/10.11603/me.v0i2.6211)
[Волосовець, О. (2016). PhD програми в охороні здоров'я. *Медична освіта*, 2, 36–39. doi: [10.11603/me.v0i2.6211](https://doi.org/10.11603/me.v0i2.6211)].
12. Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity. (2021). *Information*. Retrieved November 01, 2021, from <https://info.edbo.gov.ua> (in Ukrainian)
[Єдина державна електронна база з питань освіти. (2021). *Відомості*. Актуально на 01.11.2021. Режим доступу: <https://info.edbo.gov.ua>].
13. Kryshtof, S., Holubiev, M., & Kostetska, N. (2021). Conducting an experiment in the award of a doctor of philosophy: trends and prospects. *Third education level: quality control over scientific-professional training of a PHD: individual issues*, 1–22. doi: [10.30525/978-9934-26-149-7-1](https://doi.org/10.30525/978-9934-26-149-7-1)
14. Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhennia osvitnoi diialnosti [About the statement of License conditions of carrying out educational activity] (Ukraine), 30.12.2015, No 1187. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (Україна), 30.12.2015, № 1187. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text)].
15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pidhotovku naukovopedagogichnykh i naukovykh kadriv [About the statement of the Situation on preparation of scientific and pedagogical and scientific shots] (Ukraine), 01.03.1999, No 309. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів (Україна), 01.03.1999, № 309. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text)].
16. Pro vyshchu osvitu [About higher education] (Ukraine), 01.07.2014, № 1556-VII. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (in Ukrainian)
[Про вищу освіту (Україна), 01.07.2014, № 1556-VII. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>].
17. Pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii [About awarding the degree of Doctor of Philosophy] (Ukraine), 06.03.2019, № 167. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про присудження ступеня доктора філософії (Україна), 06.03.2019, № 167. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text)].

18. Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Regulations on the Ministry of Education and Science of Ukraine] (Ukraine), 16.10.2014, No 630. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian) [Положення про Міністерство освіти і науки України (Україна), 16.10.2014, № 630. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>].
19. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohran, za yakymy zdiisniuietsia pidgotovka здобувачів вищої освіти [On approval of the Regulations on accreditation of educational programs, which are used to train applicants for higher education] (Ukraine), 11.07.2019, No 977. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (in Ukrainian) [Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Україна), 11.07.2019, № 977. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>].
20. Pro utvorennia Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [On the establishment of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education] (Ukraine), 15.04.2015, № 244. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15> (in Ukrainian) [Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (Україна), 15.04.2015, № 244. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15>].